

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НАПН УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ АКАДЕМІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ІМЕНІ МАРІЇ ГЖЕГОЖЕВСЬКОЇ У ВАРШАВІ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА “УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ”
ГНПО “АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТА НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ І. А. ЗЯЗЮНА”

**НАУКОВА СПАДЩИНА
АКАДЕМІКА ІВАНА ЗЯЗЮНА
У ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ Й МАЙБУТНЬОГО**

Збірник матеріалів

I Міжнародної науково-практичної конференції

30-31 березня 2017 року

**Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2017**

ПРОФІЛЬНЕ ТЕХНОЛОГІЧНЕ НАВЧАННЯ У ЧАС РЕФОРМУВАННЯ СТАРШОЇ ШКОЛИ

У минулому році розпочата серйозна освітня реформа “Нова школа: простір освітніх можливостей”, яка перетворить українську школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України. Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Випускник Нової школи матиме 10 ключових компетентностей (математична грамотність; культура; екологія і здоров’я; уміння вчитися впродовж життя; іноземні мови; природничі науки і технології; цифрова грамотність; підприємливість; рідна та державна мови; соціальність) [1].

Проектом Типового навчального плану для 10-11 класів пропонується змінити двадцять один профіль на один, в якому є дев’ять обов’язкових навчальних предметів для всіх профілів обсягом 20,5 годин у 10 класі і 18,5 годин в 11 класі. До базових предметів відносять наступні: “Українська мова”, “Іноземна мова”, “Література (українська і зарубіжна література)”, “Історія (історія України і всесвітня історія)”, “Людина і суспільство”, “Математика”, “Людина і природа”, “Фізична культура”, “Захист Вітчизни”, реалізація яких має забезпечити досягнення визначеного стандартом рівня навчальних результатів – рівня стандарту [2].

Авторами цього проекту стверджується, що профільне навчання в старшій школі спрямоване на завершення здобуття повної загальної середньої освіти на основі якомога повнішого розвитку нахилів і здібностей учнів, задоволення їхніх пізнавальних інтересів та освітніх потреб, зумовлених орієнтацією на майбутню професію та подальшими життєвими планами. Майбутня професія в даному випадку не конкретизується, а покладається на вибір випускника школи, але відома річ, що вона буде зосереджена переважно у системі підготовки фахівців з початковою, базовою та повною вищою освітою.

Слід зазначити, що підготовка фахівців робітничих професій також може здійснюватися на основі базової середньої освіти за участю випускників профільних класів старшої школи. Хоча переважно система професійно-технічної освіти реалізується через паралельне здобуття середньої освіти і кваліфікації робітника, тобто стартові позиції їх розпочинаються після здобуття учнями основної середньої освіти, а саме після закінчення 9 класу.

Сучасне виробництво вимагає високого рівня інтелектуального наповнення в системі підготовки робітничих кадрів і тому такі функції мають виконувати особи, що здобули щонайменше статус освітнього рівня молодшого бакалавра. Тоді напрям профільного навчання і профіль у старшій школі повинен бути підпорядкований насамперед такій концепції підготовки фахівців техніко-технологічного напрямку всіх рівнів. До того ж серед десяти компетентностей випускника Нової школи ключове місце займають позиції “Природничі науки і технології”; “Цифрова грамотність”; “Підприємливість”, що охоплює спектр їх професійної діяльності.

Нині існує шість напрямів профільного навчання (природничо-математичний, суспільно-гуманітарний, філологічний, технологічний, художньо-естетичний і

спортивний) і двадцять один профіль (універсальний, фізико-математичний, математичний, фізичний, екологічний, біолого-хімічний, біолого-фізичний, географічний, біотехнічний, хіміко-технологічний, правовий, філософський, економічний, української філології, іноземної філології, технологічний, інформаційно-технологічний, художньо-естетичний, спортивний та військово-спортивний) навчання. Відомо, що 7 із перерахованих профілів спрямовані на суто пропедевтичну підготовку учнів для здобуття в подальшому вищої освіти.

З огляду на це в плані виокремлено інваріативний і варіативний складники. Інваріативний складник плану містить перелік базових навчальних предметів з відведеною для їх вивчення кількістю тижневих годин, реалізація яких має забезпечити досягнення визначеного стандартом рівня навчальних результатів – рівня стандарту. До базових предметів належать: “Українська мова”, “Іноземна мова”, “Література (українська і зарубіжна література)”, “Історія (Історія України і Всесвітня історія)”, “Людина і суспільство”, “Математика”, “Людина і природа”, “Фізична культура”, “Захист Вітчизни”.

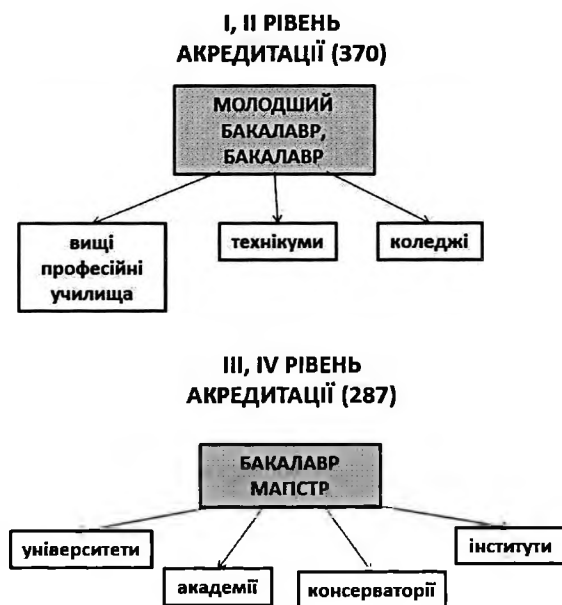

Рис. 1. Структура вищої освіти, де в дужках показані кількість навчальних закладів

На рис. 1 показано структуру вищої освіти в Україні. Це навчальні заклади I-II рівня акредитації, де здійснюють підготовку молодших бакалаврів і бакалаврів. У 232 вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації державної форми власності реалізується підготовка фахівців освітнього рівня “Бакалавр” та “Магістр”. Це проводиться в 141 університеті, 52 академіях, 3 консерваторіях, 36 інститутах.

Серед двадцяти семи галузей знань, десять належать технічним і технологічним напрямом, тобто більше, чим кожен третій входить у цей сегмент.

Якщо проаналізувати перелік напрямів підготовки та спеціальностей [3] то серед 27 галузей знань, 9 із них належать технічним і технологічним напрямом, а із врахуванням галузі “Аграрні науки та продовольства”, то їх буде 10, тобто більше, чим кожен третій входить у цей сегмент. В Україні налічується 370 вищих навчальних заклади I і II рівня акредитації, в яких навчається понад 217 тисяч студентів, а також 287 вищих навчальних закладів III і IV рівнів акредитації різних форм власності, в яких навчається

1 369 000 студентів. Тоді, техніко-технологічні спеціальності на рівні молодшого спеціаліста бакалавра та магістра здобувають понад 200 тисяч осіб. Нижче приведені ці галузі знань за 39 спеціальностями.

Інформаційні технології: Інженерія програмного забезпечення; Комп'ютерні науки та інформаційні технології; Комп'ютерна інженерія; Системний аналіз; Кібербезпека.

Механічна інженерія: Прикладна механіка; Матеріалознавство; Галузеве машинобудування; Авіаційна та ракетно-космічна техніка; Суднобудування; Металургія.

Електрична інженерія: Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка; Енергетичне машинобудування; Атомна енергетика; Теплоенергетика; Гідроенергетика.

Автоматизація та приладобудування: Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології; Метрологія та інформаційно-вимірвальна техніка; Мікро- та наносистемна техніка.

Хімічна та біоінженерія: Хімічні технології та інженерія; Біотехнології та біоінженерія; Біомедична інженерія.

Електроніка та телекомунікації: Електроніка; Телекомунікації та радіотехніка; Авіоніка.

Виробництво та технології: Харчові технології; Технології легкої промисловості; Технології захисту навколишнього середовища; Гірництво; Нафтогазова інженерія та технології; Видавництво та поліграфія.

Архітектура та будівництво: Архітектура та містобудування; Будівництво та цивільна інженерія; Геодезія та землеустрій.

Транспорт: Річковий та морський транспорт; Авіаційний транспорт; Залізничний транспорт; Автомобільний транспорт; Транспортні технології (за видами).

Згідно проекту реалізації передбаченого стандартом змісту освіти крім базових предметів з метою врахування освітніх уподобань учнів слугує цикл вибірково-обов'язкових предметів: "Інформаційно-комунікаційні технології", "Технології", "Економіка", "Екологія", "Філософія", "Психологія", "Правознавство", "Мова національної меншини", "Друга іноземна мова", "Мистецтво", "Художня культура". Із запропонованого у типовому навчальному плані їх переліку учень має обрати для вивчення не менше двох предметів із загальним обсягом навчального часу 210 год. Кількість годин на вивчення кожного із них визначає навчальний заклад.

Якщо проаналізувати перелік навчальних предметів та рекомендованих профілів, то простежується великий дисбаланс в сторону зменшення можливостей права вибору старшокласників навчальних предметів для пропедевтичної підготовки їх до здобуття техніко-технологічних професій середньої, базової та вищої ланок. Водночас такі підходи реалізуються і при здобутті випускників, як основної, так і старшої школи робітничих професій. Всім зрозуміла річ, що без виробничої сфери немає у державі майбутнього розвитку. Ключову роль у розробці, організації та реалізації виробничого процесу незалежно від галузі, відіграють саме такі фахівці і тому у пріоритетах розвитку професійно-технічної та вищої освіти техніко-технологічні спеціальності повинні зайняти гідне місце. Але цього не достатньо для розвитку творчості молоді, яка здатна як фахівець не лише відтворювати технологію виробництва, а і бути раціоналізатором, винахідним, тобто активним учасником прогресивного розвитку і технологій. Це слід прививати та формувати вже на рівні базової і особливо старшої профільної школи.

Факультативні курси є засобом задоволення пізнавальних інтересів та освітніх потреб старшокласників, які загалом не пов'язані з обраним профілем навчання. Наприклад, учні, які навчаються за профілем природничого спрямування, можуть факультативно удосконалювати свої вивчення тем, розподілу навчального часу,

змістовного доповнення окремих розділів, знання з української або іноземної мов, тощо. Аналогічно учні, що здобувають освіту за певним суспільно-гуманітарним профілем можуть розширювати свою компетентність у галузі прикладної математики, опановуючи відповідний факультатив. Факультативи реалізуються переважно за рахунок додаткових годин, передбачених варіативним складником плану.

І що ж ми маємо на рівні вибірково-обов'язкових предметів? Шість із дванадцяти мають гуманітарний профіль, а саме: “Філософія”, “Психологія”, “Правознавство”, “Мова національної меншини”, “Друга іноземна мова”, “Мистецтво”, “Художня культура”, два – технологічний, один – інформаційно-технологічний, один – правознавчий, один – екологічний.

Виходячи з цього аналізу, пропонується розширити напрям профільного технологічного навчання у старшій школі такими спеціалізаціями, як “Автосправа”; “Автотракторна справа”; “Фермерська справа”; “Технічне моделювання”; “Кулінарія”; “Швейна справа”; “Агротехнічне виробництво”; “Тваринництво”; “Дизайн”; “Художня обробка матеріалів”.

Література:

1. Нова школа: простір освітніх можливостей: Проект для обговорення: Міністерство освіти і науки України, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/bJXdRs>.
2. “Про затвердження Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів III ступеню” (тобто 10-11 класів) – наказ Міністерства освіти і науки України від 27.08.2010 № 834.
3. “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” – постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29.04.2015 року.